
Dozor nad filmovými projekcemi aneb četníci, policisté a úředníci v kinosálech (1918–1930)

LUBOŠ MAREK

Badatelská témata zaměřená na prvorepublikové četníky a policisty jsou velmi oblíbená, přesto lze nalézt mnoho okruhů, o kterých nebylo dosud pojednáno. Mezi ně lze zařadit i problematiku bezpečnostního dozoru při filmových projekcích.¹ Rozšířený konferenční příspěvek nemá ambice podrobně zdokumentovat danou problematiku, ale spíše na konkrétních případech seznámit čtenáře se specifikem dozoru v tehdejších biografech.

Československý stát převzal v roce 1918 od Rakousko-Uherska základní strukturu zajištění bezpečnosti svých občanů a také regulaci filmového průmyslu. Prostory biografů se stávaly místem, kde se střetávali provozovatelé kin a návštěvníci filmových projekcí s příslušníky různých represivních složek, kteří zde plnili své služební úkoly.² Mohlo se jednat o členy filmové cenzury, požární dozor, státní úředníky, obecní strážníky, příslušníky státní policie, četníky atd.

Základní charakteristika vybraných bezpečnostních složek

Ve vymezeném období 1918–1930 se mohli zaměstnanci a návštěvníci v kinosálech potkat s různými zástupci československých bezpečnostních složek, kteří chodili zpravidla ozbrojeni. Není zde prostor, abych obsáhle hovořil o každé složce, proto se v této kapitole zaměřím pouze na základní shrnutí jednotlivých sborů.

Na prvním místě bych zde uvedl státní policii, která obvykle působila ve velkých městech (Praha, Brno, Ostrava atd.), kde byla zřizována policejní ředitelství.³ Na našem území byly tyto jednotky vnitřně konsolidovány až ve druhé polovině dvacátých let minulého století, proto v roce 1928 evidujeme 29 samostatných policejních úřadů, u kterých pracovalo téměř sedm tisíc osob.⁴ Státní policie měla funkce nejen správní, ale i výkonné. Co se týče organizace konkrétního policejního ředitelství, tak tuto bezpečnostní složku rozdělujeme na Sbor uniformované stráže bezpečnosti a Sbor neuniformované stráže bezpečnosti. Pro státní policisty⁵ je typické, že v období první republiky používali tmavě modrou uniformu, vyrobenou z modrého sukna a doplněnou červenými výložkami. Blůza a kabát se zapínaly pomocí kovových knoflíků s označením ČS. Na levé straně kabátu (či blůzy) pak mohla být zavěšena tabulka se služebním číslem. Na hlavě nosili služební čepici, lodičku nebo přilbu s vyraženým služebním číslem.⁶

¹ Základní přehled o textech s četnickou a policejní tematikou lze nalézt přehledně zde: HUBENÝ, David. *Výběrová biografie k dějinám bezpečnostních složek na území Československa v letech 1918–1991 (verze 1.1)*. Praha 2021, s. 1–218.

² Národní archiv (dále NA), fond MV-SR, spisové období 1919–1924, kart. 208, sign 9-283-42. Vyjma stálých kin existovaly i v Československu kočovné (cestovní) biografy, které měly policejní a četnické stanice také povinnost kontrolovat.

³ NA, fond Policejní ředitelství Praha II. – stanice a komisariáty (PŘ-SK), kart. 17, inv. č. 1138, a NA, fond PŘ-SK, kart. 18 inv. č. 1154. Jedním z pramenů pro budoucí výzkum zaměřený na policejní dozor v mladším období mohou být dochovaná hlášení z pražských kin.

⁴ MACEK, Pavel. *Dějiny policie a četnictva II.: Československá republika (1918–1939)*. Praha 1999, s. 26–29.

⁵ Za první republiky se místo označení funkce policista používal výraz strážník.

⁶ SPURNÝ, Miroslav. *Ve dne v noci podle zákoníku...: policisté a četníci v českých zemích do roku 1945*. Olomouc 2013, s. 63.

Komunální neboli obecní policie nebyla nikdy jednotně organizována, proto jsou tyto složky velmi rozmanité. V čele komunální policie stál starosta obce, který byl také členem trestního senátu. Tato soudní složka obce měla pravomoc nejen ukládat pokuty do výše 200 Kč, ale také tresty vězení do 48 hodin. Obecní policie nepodléhala četnictvu ani státní policii, neboť představovala samostatný ozbrojený sbor, avšak její příslušníci měli povinnost četnictvu vypomáhat.⁷ V některých městech se obecní policie opírala o pevný organizační řád a ve výkonu služby se plně vyrovnala státním policejním úřadům, jako tomu bylo např. v Olomouci či Prostějově.⁸ Standardní stejnokroj obecní policie byl velmi podobný tomu, který používala státní policie, ale rozdílným znakem jsou hladké kovové knoflíky bez jakéhokoliv nápisu. Obecní strážníci také nenosili na své uniformě žádné služební číslo.⁹

Bezesporu největší bezpečnostní složkou první republiky bylo četnictvo, které převzal československý stát od Rakousko-Uherska. Jednalo se o vojensky organizovaný útvar, který primárně podléhal četnickým důstojníkům a kromě nich i státním politickým úřadům. V čele sboru stanul generální velitel četnictva s řídícími orgány na ministerstvu vnitra (dále MV).¹⁰ Zjednodušeně řečeno bylo četnictvo svojí organizační strukturou blízké civilní teritoriální organizaci, ale svým vojenským způsobem velení se blížilo armádě, ke které také v minulosti patřilo.¹¹ Četnictvo obvykle působilo v oblastech, kde nebyla zřízena státní policejní ředitelství. Na venkovských četnických stanicích byla minimální možná osádka tři muži, ale v letech 1918–1920 lze nalézt i stanice, kde byl trvale umístěn pouze jeden četník.¹² Na počátku existence nového státu nemělo četnictvo jednotné uniformy, neboť převzalo původní rakousko-uherské stejnokroje, které si drobně upravilo. Později se pro četnictvo stal charakteristický šedozeleň stejnokroj s červenými výložkami, který byl s mírnými úpravami používán po celou dobu první republiky.¹³ Pro četníky byla stanovena povinnost nosit uniformu vždy po dobu služby.¹⁴

Filmový dozor v kinosálech

Československý stát se snažil o regulaci filmového průmyslu pomocí cenzury, která vycházela z původního rakousko-uherského ministerského nařízení č. 191 říšského zákoníku ze dne 18. září 1912. Nově v Československé republice vznikl v roce 1919 Censurní sbor kinematografický, který rozhodoval před první projekcí, zda je filmové dílo přístupné pro děti a mládež anebo pouze pro dospělou populaci. Ve sboru byli zastoupeni převážně úředníci ministerstev a od roku 1921 i zástupci nezávislých novinářů a umělců, ale ti do rozhodnutí prakticky nemohli zasahovat.¹⁵

Přímo do kinosálů pak mohli přicházet jednak zástupci výše uvedeného Censurního sboru kinematografického, jednak členové cenzurního poradního sboru, okresního osvětového sboru

⁷ MACEK, Pavel. *Dějiny policie a četnictva II.*, s. 44–45.

⁸ SPURNÝ, Miroslav. *Ve dne v noci*, s. 62.

⁹ Tamtéž, s. 77.

¹⁰ Nejvyšší byla zemská velitelství. V rámci země působila oddělení (obvykle pro několik okresů) a jim podřízená okresní velitelství, kterým podléhaly jednotlivé četnické stanice. Kromě této struktury existovaly i další speciální složky, jako např. četnické pátrací stanice či letecké hlídky.

¹¹ Ministerstvo národní obrany mohlo zasahovat pouze do četnické výstroje.

¹² MACEK, Pavel. *Dějiny policie a četnictva II.*, s. 72–73.

¹³ SPURNÝ, Miroslav. *Ve dne v noci*, s. 114.

¹⁴ Četníci na zkoušku, kteří nastoupili na zkušební dobu, měli za povinnost nosit služební stejnokroj i v době svého volna.

¹⁵ KLIMEŠ, Ivan. *Kinematografie a stát v českých zemích 1895–1945*. Praha 2016, s. 138–139.

a okresní komise péče o mládež atd.¹⁶ MV pro všechny tyto zástupce vydávalo služební průkazku, kterou se prokazovali v kinech. Zástupci filmového dozoru měli, oproti bezpečnostním složkám, značně omezenou pravomoc, neboť nemohli zasahovat do projekcí, nýbrž měli jen oznámit příslušný prohřešek správnímu orgánu. Při veřejných filmových projekcích měl majitel kina povinnost zajistit pro filmový dozor dvě volná sedadla.¹⁷

Na tato volná místa neměli oproti dozoru nárok policejní úředníci, strážníci ani četníci, ačkoliv to po majitelích kin někdy protiprávně vyžadovali. Ve Zpravodaji, který vydával Zemský svaz kinematografů, k tomu čteme: „*Na zmíněná dvě úřední sedadla nemá právo si zasednouti ani policajt¹⁸ ani hasič. Právo na jedno sedadlo (tedy jen pro sebe, nikoli také pro manželku nebo přítele) má jednak kterýkoli člen poradního sboru, tedy člen censury stávající u ministerstva vnitra.*“¹⁹ Situace v kinosále byla mnohdy napjatá, neboť s policejním dozorem přicházeli do kinosálů také jejich příbuzní a známí, kterým musel personál kina zdarma „povinně“ zajišťovat volná sedadla. Na tento nezákonný postup si stěžoval Svaz kinematografů přímo u pražského policejního prezidenta Bienerta, který konstatoval, že je nedůstojné, aby se policejní strážníci a úředníci přetahovali o sedadla se členy filmového dozoru. Své podřízené potrestal a pokusil se iniciovat dohodu se Svazem kinematografů, ve které by majitelé kin mohli dobrovolně poskytnout nějaké volné sedadlo pro policejní dozor. Karel Klusáček, majitel kina U Vejvodů, se k této dohodě připojil, avšak k uklidnění situace to nepřispělo, takže nakonec konstatoval: „*Dovolují si tvrditi, že většina ředitelů a správců kin nepřeje si nižších úsluh se strany policejních orgánů, ale že jsou velmi rozmrzelí nad jednáním civilních orgánů policejních orgánů. [...] Inspekce civilní té povinnosti ani vůči velmi poplatnému spoluobčanu necítí. Patrně úřední [sic] osoba představší [sic] se jako policejní agent, má o sobě velmi přemrštěný pojem.*“²⁰

Bezpečnostní dozor na filmových projekcích

V případě vážného porušení zákona měla policie a četnictvo pravomoc zastavit filmové promítání a uzavřít kinosál.²¹ Zjednodušeně mohu říci, že mezi nejčastější delikty patřilo promítání snímku, který neprošel filmovou cenzurou, nebo sledování neschválených filmů dětmi a mládeží. Prostory prvorepublikových kin byly samozřejmě veřejným místem, proto i zde bylo zasahováno proti opilcům, výtržníkům, podomním prodejcům a byly vyšetřovány krádeže, náhodná úmrtí atd. Škála těchto případů je velmi různorodá a plný rozsah se asi nepodaří nikdy přesně zrekonstruovat.²²

Vzhledem k personálnímu zabezpečení jednotlivých dozorujících bezpečnostních složek nelze přepokládat, že by mohly zkontrolovat každou projekci v Československu. Situace byla mnohem jednodušší na venkově, kde četnictvo nebo obecní policie měly na starosti zpravidla

¹⁶ ANONYM. Úřední sedadla. *Ročenka Ústředního sboru kinematografů* 18, 1939, s. 95.

¹⁷ NA, Ministerstvo vnitra – stará registratura (dále MV-SR), spisové období 1925–1930, kart. 1062, sign. 6-240-3.

¹⁸ Zde měl autor patrně na mysli také člena neuniformované policie.

¹⁹ ANONYM. Úřední místa (sedadla) v biographech. *Zpravodaj Zemského svazu kinematografů v Čechách* 2, 1922, č. 8, s. 136.

²⁰ Národní filmový archiv (dále NFA), fond Bio u Vejvodů, inv. č. 175, kart. 6.

²¹ Více o právech a povinnostech policisty v kinosálech za první republiky např. zde: KNAP, Karel. *Přehled práva filmového*. Praha 1945, s. 21–27 a 49–50.

²² NA, fond Policejní ředitelství Praha – prezidium I., spisové období 1916–1920, kart. 3137, sign. T 16. Policie měla samozřejmě povinnost prošetřit každé oznámení pro porušení zákona na distribuční společnosti. V tomto případě si na společnost Sociétés Grimax stěžovala francouzská vojenská mise u velvyslanectví Francie v Praze.

pouze jeden kinosál, naopak ve velkých městech to bylo o mnoho složitější, protože zde fungovalo i několik desítek stálých kinosálů.²³ Jiná situace byla při filmových burzách,²⁴ kde byl již dozor přítomen, ten však nebránil v projekcích neschválených filmů, ale jen oznámil prohřešek prostřednictvím policejního ředitelství přímo na MV, které z neznámých důvodů zpravidla rozhodlo, že od příslušné sankce bude upuštěno. Což charakterizuje i filmová burza v hotelu Štěpán na Václavském náměstí v Praze, kde byl ve dvacátých letech promítnut neschválený dánský snímek *Smrtná jízda bílého náčelníka*, za kterým stála distribuční společnost Nordisk film.²⁵ Specifický druh úkolů měly v kinosálech posílené represivní složky v případě, že se předpokládala velká návštěvnost levicově či pravicově orientovaného obyvatelstva, neboť zde bylo očekávání, že by se filmová projekce mohla stát záminkou k velkým politickým demonstracím. Mnohdy však samotná projekce proběhla bez vážných problémů. K této problematice nám jako názorný příklad může posloužit oceněný sovětský snímek *Křížník Potěmkin*,²⁶ promítaný dne 6. listopadu 1926 v kině Hvězda na Václavském náměstí v Praze. Přítomný policejní dozor zastoupený policejním komisařem Dr. Ladislavem Schmiedem tehdy pouze ohlásil hlasitý potlesk diváků ve stoje.²⁷ Naopak policejní dozor se při projekci téhož filmu v pražském kině Kapitol stal terčem kritiky na stránkách komunistického tisku: „*Pravzláštní úlohu hrála policie. Komisař a dva strážníci v kině odmítli buď zjišťovat výtržníky, nebo je prostě vyváděli a nezjišťovali. Chlap, který svým výkřikem z lože mohl lehce vzbudit nebezpečnou paniku, klidně odešel.*“ Přestože článkům otištěným v Rudém právu nelze přikládat velkou věrohodnost, vyjadřují složitost situace, se kterou se musely bezpečnostní složky potýkat.²⁸

Kritika na policisty padla za uzavírání některých kinosálů o velikonočních svátcích na počátku existence první republiky. Tento krok vycházel z původního rakousko-uherského nařízení, které stanovovalo, že v tyto tzv. sváteční dny nesmí zaměstnanci pracovat. V roce 1919 zasahovali policisté dokonce přímo během Velikonoc při projekci, jelikož MV v průběhu dne údajně odvolalo svůj předchozí souhlas.²⁹ Diváci byli pod dozorem policie ze sálu vyvedeni a žádný další filmový snímek už toho dne nesměl být promítán.³⁰ Specifické situace využil místní denní tisk, který o tomto uzavření velmi barvitě informoval.³¹

Poplatek za dozor policie a četnictva

První republika umožňovala policejním a četnickým složkám vybírat poplatky za bezpečnostní dozor v kinosále, nicméně tuto pravomoc neměli členové filmového dozoru, na které se vztahovalo již uvedené ministerské nařízení č. 191/1912 ř. z.

²³ KLIMEŠ, Ivan. *Kinematografie*, s. 149–150. V roce 1921 v Praze evidujeme 46 kin, v roce 1929 se jejich počet zvýšil už na 93.

²⁴ Filmová burza je dobový název pro zvláštní druh filmových prezentací, kam neměla přístup široká veřejnost. Určena byla primárně pro zástupce výrobních a distribučních filmových společností, dále pak i pro reprezentanty veřejné správy. Během uzavřených projekcí probíhal výběr vhodných snímků pro kinodistribuci v našich zemích.

²⁵ NA, fond MV-SR, kart. 1061, a ŠTÁBA, Zdeněk. *Data a fakta z dějin čs. kinematografie*. Praha 1988, s. 98. Pobočka dánské distribuční společnosti Nordisk film byla v Praze založena roku 1917 a věnovala se distribuci dánských filmů na našem území.

²⁶ Více o obnovené premiéře tohoto filmu např. zde: HÁLA, Tomáš. *Křížník Potěmkin*. *Filmový přehled* 57, 2006, č. 2, s. 15–16.

²⁷ NA, fond Filmový sbor censurní, kart. 86, sign. 1326/FC/1932. Za upozornění na tento pramen děkuji kolegovi Tomáši Hálovi z NFA.

²⁸ ANONYM. *Křížník Potěmkin* v Praze. *Rudé právo*, 1926, č. 256, s. 1–2.

²⁹ Tato problematika byla obvykle řešena na základě výjimky, kterou žadateli povoloval Zemský úřad a MV.

³⁰ NA, fond MV-SR, spisové období 1919–1924, kart. 207, sign. 9-283-3.

³¹ NA, fond MV-SR, tamtéž, novinový výstřižek *Večerník Právo lidu* ze dne 18. dubna 1919: „*Církev bojující. Včera večer po 8. hod nastala ve všech pražských kinematografických divadlech panika, když do hlediště se dostavili zřízení podniků s policejními orgány a vyzvali obecenstvo, aby se ihned rozešlo.*“

Policie a četnictvo vycházely ze zákona č. 53/1925 Sb. z. a n., o dávkách za úřední úkony ve věcech správních. Konkrétní výši poplatků pak stanovilo prováděcí vládní nařízení č. 163 ze dne 18. června 1925,³² ve kterém bylo uvedeno, že za jednu intervenci (neuniformovaného) policejního úředníka v kinosále se odváděla částka 40 Kč. V případě strážníka nebo četníka byl pak poplatek stanoven na 30 Kč.³³ Takto určené částky zůstaly v platnosti téměř do konce roku 1926, kdy vstoupilo v platnost nové vládní nařízení, jež výše uvedené poplatky výrazně snížilo.³⁴

Poplatky za bezpečnostní dozor byly obvykle nařizovány z moci úřední, avšak bezpečnostní orgány měly za povinnost zdůvodnit, proč tak učinily. V Praze byl rozšířen stav, že se odváděl poplatek za každého člena policejního dozoru přítomného v kinosále. O personálním zabezpečení jednotlivých filmových projekcí rozhodovalo dle bezpečnostní situace Policejní ředitelství v Praze, které pak následně za tyto služby vystavilo majiteli kina platový výměr. Na venkově se za dozor obvykle neúčtoval žádný poplatek.³⁵

V případě, že o bezpečnostní dozor požádal sám majitel kina, např. z obavy před opilci, měl za povinnost uhradit náklady za dozor, ale v praxi nakonec vždy záleželo na policejním či četnickém aparátu, zda bude poplatek požadovat.

Majitelé kinolicencí s poplatkem za bezpečnostní dozor pochopitelně nesouhlasili, jelikož touto „sazbou“ přicházeli o finanční zisk. Jejich nesouhlas byl nejvíce patrný v letních měsících, kdy obyvatelé Prahy raději trávili teplé dny v přírodě než v kinosálech. V roce 1921 se snažil situaci vyřešit Zemský svaz kinematografů, který požádal Policejní ředitelství v Praze o dočasné přerušení policejního dozoru. Žádosti nebylo vyhověno, a svaz proto musel konstatovat, že v dobách Rakousko-Uherska se lépe podnikalo, jelikož tehdejší policejní rada Peschka jejich žádosti údajně vždy vyhověl.³⁶ Podobná situace nastala i v létě roku 1923, kdy pražské projekce navštěvovalo minimum diváků. Zemský svaz kinematografů se to snažil vyřešit (opětovnou) neúspěšnou žádostí na Policejní ředitelství v Praze, přičemž tentokrát dokonce navrhol, aby policejní hlídky mohly přicházet jen v neděli večer, kdy chodilo nejvíce návštěvníků.³⁷

Děti a mládež v kinosálech

Děti a mládež do 16 let věku měly zakázáno podle platných zákonů a nařízení po celé období československého státu vidět filmy s náznakem násilí, erotiky aj.³⁸ Tento stav převzal nový

³² NFA, fond Bio u Vejvodů, sign. 164, kart. 1. V roce 1924 se za každou policejní intervenci v kinosále Bio u Vejvodů vybírala částka 10 Kč.

³³ Poplatky za dozor byly poměrně vysoké, majitelům kin proto zbytečně stoupaly náklady na samotnou projekci. Například v roce 1924 stála vstupenka do pražského kina Bio Lucerna na film Synové mlhy devět korun (do lóže). V ostatních případech pak diváci platili za vstupné mnohem nižší částky.

³⁴ KNAP, Karel. *Přehled práva*, s. 55. Výše poplatků za dozor podle Vládního nařízení č. 254 Sb. ze dne 22. prosince 1926 zůstala v platnosti až do roku 1945.

³⁵ NFA, fond Bio u Vejvodů, sign. 164, kart. 1.

³⁶ ANONYM. Policejní hlídky. *Zpravodaj Zemského svazu kinematografů v Čechách* 1, 1921, č. 6, s. 58: „Ovšem to bylo za Rakouska a ten úředník byl Rakušák, ten dovedl takto rozumně uvažovat a samostatně rozhodovat, jak poměry vyžadují, a šlo to ústně, bez písemnosti a bez formalit. Dnes však za svobodné republiky to nejde ani ústně ani písemně. Co za Rakouska zkonstatují byrokraté chápali a si troufali, to dnes nechápe a netroufá si nikdo. Na slušnou a praktickými důvody podepřenou žádost došla chladně zamítavá odpověď, že vyhověti nelze – z důvodů policejních.“

³⁷ ANONYM. Policejní hlídky v létě. *Zpravodaj Zemského svazu kinematografů v Čechách* 3, 1923, č. 12, s. 193: „Vyjímá se velmi trapně, když kvůli 20–50 osobám v biografu bál policejní hlídka. Vzhledem k vyjádření pana policejního presidenta při poslední konferenci doufáme v příznivé vyřízení.“

³⁸ Více o tomto fenoménu za rakousko-uherské monarchie např. zde: KLIMEŠ, Ivan. Děti v brlohu aneb kino jako zločin. In: *Vzdělání a osvěta v české kultuře 19. století: sborník příspěvků z 24. plzeňského symposia ÚČL AV ČR*, BLAHOVÁ, Kateřina – PETRBOK, Václav (edd.). Praha 2004, s. 331–341, a KLIMEŠ, Ivan. Děti v brlohu: Boj proti kinematografům bojem o dítě! In: *V bludném kruhu: Mateřství a výchovatelství jako paradoxy modernity*, HANAKOVÁ, Petra – HEČZKOVÁ, Libuše – KALIDOVÁ, Eva (edd.). Praha 2006, s. 193–236.

stát od Rakousko-Uherska a vycházel nejen z ministerského nařízení č. 191/1912 ř. z.,³⁹ ale i z nařízení místodržitele o opatřeních proti zpustlosti mládeže, které vstoupilo v platnost dne 4. dubna 1917.⁴⁰ Samotný předpis místodržitele zakazoval nejen návštěvu filmových představení, která končila po osmnácté hodině, ale i těch, která nebyla schválena filmovou cenzurou. Samozřejmostí bylo, že děti a mládež nesměly po 18. hodině vůbec vstupovat do prostorů kin. Za zmínku z tohoto nařízení místodržitele stojí také paragraf 7, který mládeži v době od 1. dubna do 30. září zakazoval chodit po deváté hodině večerní po ulicích, náměstích a ve veřejných sadech. Pokud by někdo z nařízení něco porušil, hrozily by za to následující postihy: děti do 14 let mohly dostat napomenutí ze školy, od obce, případně mohl rozhodnout opatrovnícký soud; mládeži starší 14 let bylo možné uložit pokutu od 2 do 200 Kč, případně ji také potrestat pobytem ve vězení, a to od 6 hodin do 14 dnů. V případě porušení zákona ze strany majitele kina šlo odebrat i kinol licenci, a tím zakázat další podnikání.⁴¹

Stát se pomocí bezpečnostních složek pokoušel zabránit návštěvám zakázaných filmových představení, ale jeho snaha nebyla vždy doprovázena úspěchem. Majitelé a provozovatelé kin si byli vědomi možného postihu za porušení zákona, přesto bylo naprosto běžné, že mládež v období první republiky viděla zakázané filmy.⁴²

Podobný případ se stal v roce 1920, kdy odborný rada a člen filmového cenzurního sboru Jan Trnka podal stížnost na provozovatele kina Bio Konvikt (dnešní kino Ponrepo), kde francouzský film *Barrabas* z roku 1919⁴³ mělo vidět několik osob mladších 16 let. Po úředním jednání byl nakonec tento případ Policejním ředitelstvím v Praze uzavřen, jelikož se po formální stránce nepodařilo prokázat, že by mládež skutečně na film přišla.⁴⁴

MV si bylo vědomo, že majitelé kin opakovaně porušovali předpisy a umožňovali vstup mládeži, proto ve dvacátých letech pravidelně upozorňovalo bezpečnostní složky státu, aby více kontrolovaly kinosály. V četnické příručce k tomu v roce 1924 vyšlo: „Vzhledem na opětné nové stížnosti na hrubé porušení předpisů o návštěvě biografických podniků osobami mladistvými a vzhledem na velké morální škody, které tímto vznikají osobám mladistvým, buď podřízeným úřadům uloženo, aby častěji kontrolou biografických podniků se přesvědčily o tom, zdali předpisy o cenzuře a návštěvě biografických představení osobami mladistvými se přesně zachovávají. Každý sebe menší přestupek buď stíhán co nejpřísněji.“⁴⁵

Závěr

Bezpečnostní dozor v kinosálech představuje spíše okrajovou kapitolu v historii bezpečnostních sborů na našem území, přesto lze dohledat mnoho zajímavých případů, kdy bezpečnostní složky přicházely do kinosálů a prováděly zde dozor na filmových projekcích.

Majitelé kin obvykle z návštěvy bezpečnostního dozoru nadšení nebyli, neboť museli za tyto služby platit. Strážníci a policejní úředníci často zneužívali své postavení a nutili majitele kin,

³⁹ KLIMEŠ, Ivan. *Kinematografie a stát v českých zemích 1895–1945*, s. 575.

⁴⁰ Konkrétně se jednalo o Nařízení místodržitele pro Čechy ze dne 4. dubna 1917, č. 31 z. z.

⁴¹ KALOUSEK, Vratislav. *Přehled zákonů, nařízení a výnosů platných v Čechách k potřebě četnictva*. Praha 1924, s. 78–81.

⁴² NA, fond MV-SR, spisové období 1925–1930, sign. 6-240-20, kart. 1063.

⁴³ ŠTÁBA, Zdeněk, *Data a fakta*, s. 96.

⁴⁴ NA, fond MV-SR, kar. 209, sign. 9-283-40, dopis čj. 9140/21: „Že proti majiteli biografu „Konvikt“ Reimanovi nebylo zavedeno trestní řízení, ježto nebylo konkrétně zjištěno, kdo pod 16 let byl představení přítomen, a policejní inspekce při představení přítomná žádná závady neohlásila.“

⁴⁵ KALOUSEK, Vratislav. *Přehled*.

aby umožnili jejich známým zdarma zhlédnout film. U četnictva lze předpokládat, že zneužívání pravomoci bylo minimální, jelikož na příslušníky ho sboru se vztahovaly vojenské předpisy, a tedy i daleko přísnější tresty.

O příslušnících četnictva se nedá říci, že by jejich sbor byl příliš vzdělaný a měl velký vztah ke kultuře a umění.⁴⁶ Za výjimku lze považovat četnického strážmistra Paľo Bielika z Banské Bystrice, jenž hrál titulní roli ve filmu Martina Friče *Janošík*.⁴⁷ Právě kvůli této roli odešel Bielik od četnictva a později se stal uznávaným slovenským hercem a režisérem.⁴⁸

Policie a četnictvo se spolu s dalšími pracovníky snažily především zabráňovat projekcím neschválených filmů a neoprávněnému vstupu mládeže, ale jejich úsilí nebylo vždy doprovázeno úspěchem. Zpravidla záleželo na tom, jak moc pozorný bezpečnostní dozor byl. Proč se tak dělo, zůstává otázkou, kterou přenechám dalším badatelům. Nesmíme zapomenout, že někteří majitelé neprovozovali svá kina jen kvůli zisku z prodeje vstupenek, ale spatřovali ve filmech i umělecké poslání.

Prameny a literatura

Národní archiv:

- fond Filmový sbor censurní.
- fond Generální velitel četnictva.
- fond Ministerstvo vnitra – stará registratura.
- fond Policejní ředitelství Praha – prezidium I.
- fond Policejní ředitelství Praha II. – stanice a komisariáty (PŘ-SK).

Národní filmový archiv:

- fond: Bio u Vejvodů.

ANONYM. Křižník Potěmkin v Praze. *Rudé právo*, 1926, č. 256, s. 1–2.

ANONYM. Policejní hlídky. *Zpravodaj Zemského svazu kinematografů v Čechách* 1, 1921, č. 6, s. 58.

ANONYM. Úřední místa (sedadla) v biografech. *Zpravodaj Zemského svazu kinematografů v Čechách* 2, 1922, č. 8, s. 136.

ANONYM. Úřední sedadla. *Ročenka Ústředního sboru kinematografů* 18, 1939, s. 95.

ANONYM. Policejní hlídky v létě. *Zpravodaj Zemského svazu kinematografů v Čechách* 3, 1923, č. 12, s. 193.

BRETYŠOVÁ, Táňa (ed.). *Český hraný film II.: 1930–1945*. Praha 1998, s. 124.

HÁLA, Tomáš. Křižník Potěmkin. *Filmový přehled* 57, 2006, č. 2, s. 15–16.

KALOUSEK, Vratislav. *Přehled zákonů, nařízení a výnosů platných v Čechách k potřebě četnictva*. Praha 1924, s. 78–81.

KLIMEŠ, Ivan. Děti v brlohu aneb kino jako zločin. In: *Vzdělání a osvěta v české kultuře 19. století: sborník příspěvků z 24. plzeňského sympozia ÚČL AV ČR*, BLÁHOVÁ, Kateřina – PETRBOK, Václav (edd.). Praha 2004, s. 331–341.

KLIMEŠ, Ivan. Děti v brlohu: Boj proti kinematografům bojem o dítě! In: *V bludném kruhu: Mateřství a výchovatelství jako paradoxy modernity*, HANAKOVÁ, Petra – HECZKOVÁ, Libuše – KALIVODOVÁ, Eva (edd.). Praha 2006, s. 193–236.

KLIMEŠ, Ivan. *Kinematografie a stát v českých zemích 1895–1945*. Praha 2016, s. 138–139.

KNAP, Karel. *Přehled práva filmového*. Praha 1945, s. 21–27 a 49–50.

MACEK, Pavel. *Dějiny policie a četnictva II.: československá republika (1918–1939)*. Praha 1999, s. 26–29.

MERHAUT, Václav. Filmová podoba Tonky Šibenice. In: *Filmový sborník historický: film a literatura*. Praha 1988, s. 109.

SPURNÝ, Miroslav. *Ve dne v noci podle zákoníku....: policisté a četníci v českých zemích do roku 1945*. Olomouc 2013, s. 63.

ŠTÁBA, Zdeněk. *Data a fakta z dějin čs. kinematografie*. Praha 1988, s. 96.

⁴⁶ Zákon č. 299/1920 sb. z. a. n. § 17. Při nástupu k četnictvu stačilo, co se týče vzdělání, aby uchazeč absolvoval obecnou školu a uměl číst a psát.

⁴⁷ NA, fond Generální velitel četnictva, kart. 76, čj. 481/1935.

⁴⁸ BRETYŠOVÁ, Táňa (ed.). *Český hraný film II.: 1930–1945*. Praha 1998, s. 124.

Supervision of film projections: gendarmes, policemen, and officials in cinemas (1918–1930)

This article details the circumstances in which police officers, gendarmes, and officials attended cinemas to monitor their normal operations and film screenings as part of their duties, in the period between 1918 and 1930. The text describes the basic organizational structure of the First Republic security forces. Emphasis is also placed on surveillance fees, which were usually ordered in Prague by the administration. In rural areas, repressive forces often performed surveillance free of charge, unless the proprietor or the operator of the cinema applied for it for preventive reasons.

The author also describes situations when policemen and gendarmes had to actively intervene. The most common offenses include selling tickets for inappropriate movies to youngsters, violations of laws, or screening of uncensored films. One of the paragraphs details a specific case when security supervisors assisted in projections intended for left-wing viewers. A case from 1919, when the Prague cinemas were closed unexpectedly during Easter, is also presented.